

Actieplan bij de presentatie van het onderzoek naar het koop-, leen- en leesgedrag in Vlaanderen

Het gaat goed met het kopen, lezen en lenen van boeken in Vlaanderen. Ten opzichte van het laatste grootschalige onderzoek uit 1994 zit het kopen, lezen en lenen in de lift. Uit het onderzoek blijkt dat 71% van de volwassen Vlamingen het afgelopen jaar een boek gelezen heeft, 61% heeft een boek gekocht en 43% heeft één of meer boeken geleend. Deze positieve trend werd ook in de Participatiesurvey 2009 bevestigd.

Boeken lezen heeft bovendien een positief imago en blijkt ook een sociale dimensie te hebben. De factor tijd speelt bij dit alles een belangrijke rol; mensen lezen vooral in periodes waar ze tijd voor zichzelf hebben. In de snel veranderende maatschappij, binnen een digitale context, is ook de letterensector zich aan het herdefiniëren. De onderlinge verhoudingen tussen lezer en auteur, uitgeverij en auteur, lezer en bibliotheek, bibliotheek en boekhandel... veranderen. De onderzoeksgegevens bieden een inzicht in die veranderende rollen en hoe de verschillende actoren hun complementariteit kunnen uitspelen.

De verschillende actoren binnen de letterensector zijn er zichzelf van bewust dat het aan te bevelen is om samen aan de slag gaan met kansen en uitdagingen die voorliggen. Dat ligt ook volledig in de lijn van de visie en de noodzaak van een meer geïntegreerd letteren- en boekenbeleid. Door méér en betere samenwerking tussen de relevante spelers (zowel de economische als de non-profit) kan efficiëntiewinst geboekt worden. Via synergie en betere afstemming moeten doelstellingen ook resultaatgerichter worden. Het uitschrijven, opzetten en begeleiden van dit onderzoek is al een eerste resultaat van zo'n geslaagde samenwerking. De driehoek lezen, letteren en boeken is een krachtige metafoor voor de volledige waardeketen van het boek.

1. VOORTRAJECT

- Uit het onderzoek blijkt dat 71% van de volwassen Vlamingen het afgelopen jaar een boek gelezen heeft, 61% heeft een boek gekocht en 43% heeft boeken geleend. Daar gaat uiteraard een traject aan vooraf. Een efficiënt beleid is erbij gebaat om van jongs af aan te investeren om bij volwassen lezers, kopers en leners uit te komen. Daartoe is een structureel opgezette lijn van promotie- en leesbevorderingsinitiatieven voor alle leeftijden en aangepast aan de diversiteit en specifieke noden van de doelgroepen nodig.
- Lenen blijkt daarenboven het koopgedrag in positieve zin te stimuleren. Vandaag de dag kunnen (potentiële) lezers in Vlaanderen terecht in een goed gespreid, divers en kwaliteitsvol boekenlandschap. De sector vraagt aan de minister om zich te blijven inzetten voor de handhaving van deze spreiding van bibliotheken

en boekhandels, zodat een gezond boekenlandschap gegarandeerd kan blijven, waarin mensen lenen om te proeven en kopen om te blijven koesteren.

2. SAMENWERKING

- Het BoekenOverleg is het overlegplatform bij uitstek waarin de verschillende actoren campagnes en initiatieven maximaal op elkaar kunnen afstemmen. De sector vraagt aan de minister erkenning van dit BoekenOverleg als aanspreekpunt voor de boeken- en letterensectoren en dat ze onderzoekt op welke manieren het BoekenOverleg bijkomende financiële ondersteuning kan krijgen.
- Men vraagt ook dat de minister het belang van de keten onderkent. Het BoekenOverleg engageert zich ertoe om met geïntegreerde voorstellen te komen rond essentiële uitdagingen als professionalisering, innovatie en digitalisering.
- Vlamingen geven aan graag te lezen, maar in de praktijk is er nog steeds enige schroom om het lezen voorrang te geven tegenover andere activiteiten. Een campagne ter versterking van het imago van het boek rond de kerngedachte **“lezen is tijd stelen voor jezelf”** kan een positief effect hebben op het leesgedrag in Vlaanderen. Men vraagt dat de minister van Cultuur zo’n campagne, opgezet door de sector ten volle ondersteunt en waar mogelijk middelen inzet om zo’n campagne op te zetten.

3. BELEIDSOVERSCHRIJDEND

Boeken en lezen hebben een vanzelfsprekende plaats binnen de brede culturele sector. Daarnaast hebben boeken en lezen ook een plek binnen andere beleidsdomeinen: opvoedingsondersteuning en het onderwijs, jeugd, de media, economie, innovatie, welzijn...

- We vragen dat de minister samenwerkingsverbanden tussen organisaties uit verschillende beleidsdomeinen stimuleert en ondersteunt om de aandacht rond boeken en lezen te versterken, en dit op verschillende niveaus.

Daarbij wordt onder meer aan het volgende gedacht:

- Aandacht voor boeken en leesplezier in gezin, kinderopvang en in de sector van voorschoolse opvoedingsondersteuning (Kind en Gezin, kinderopvang...)
- Het stimuleren van aandacht voor boeken en leesplezier in het onderwijs en in de lerarenopleiding.
- Aandacht voor boeken en literatuur bij de openbare omroep.
- Initiatieven rond onderzoek en innovatie binnen de sector en het boekenvak.
- In samenwerking met het Departement Economie, Wetenschap en Innovatie, het Agentschap Ondernemen en andere instanties blijven inzetten op kansen voor boekhandels in de centra van steden en gemeenten. Het bevordert de sociale cohesie en draagt ertoe bij dat het boek wezenlijk deel uitmaakt van een gemeenschap.

4. PROFESSIONALISERING

- Om zo'n integrale aanpak te verwezenlijken is nood aan verdergaande professionalisering binnen de volledige waardeketen van het boek.

Enkele voorbeelden van acties die daartoe kunnen bijdragen:

- We vragen dat de minister samen met haar collega van Onderwijs onderzoekt of een volwaardige masteropleiding op universitair niveau "master in het boekenvak" kan worden opgezet.
- We vragen ondersteuning van de zelfstandige boekhandel op het vlak van opleiding, advies en begeleiding via de peterschapsprojecten van het Agentschap Ondernemen, de boekhandelsregeling van het Vlaams Fonds voor de Letteren en de innovatiecentra van de steden en provincies.
- Vorming en opleiding voor professionals en mediators binnen de leesbevordering.
- We vragen afstemming in het traject rond de toekomst van de bibliotheek en van de boekhandel.
- Via het op te richten bemiddelingsbureau - dat ook de auteurslezingen coördineert - zal het Vlaams Fonds voor de Letteren werk maken van een verdere professionalisering van auteurs en het cultureel ondernemerschap aanwakkeren.

5. ETALAGE

Uit het onderzoek blijkt dat kopen, lenen en lezen begint bij de zichtbaarheid, beschikbaarheid en ontsluiting van boeken, fysiek én digitaal. De Vlaamse overheid moet daarom streven naar een breed en divers boekenaanbod in boekhandels, bibliotheken, de media, scholen, op verschillende podia, in leesbevorderingscampagnes... om een maximale participatie mogelijk te maken.

Al deze plekken zijn een etalage voor het rijke en gevarieerde boekenaanbod. Soms zijn deze plekken complementair, soms versterken ze elkaar.

- Van de minister van Cultuur vragen we dat ze speciale aandacht heeft voor genres die niet altijd even zichtbaar zijn: kinder- en jeugdliteratuur, poëzie, graphic novels, essay en literaire non-fictie bij de verschillende sectororganisaties.
- We vragen dat de minister de uitwisseling van databankgegevens tussen Boek.be en Bibnet ondersteunt. De andere leden van het BoekenOverleg bekijken hoe ze hierop kunnen inspelen. Op deze manier komt het hele boekenvak tot rijke geïntegreerde informatie over auteurs, boeken en leeservaringen.
- De aanwezigheid van boeken in de etalages biedt echter geen garanties op het gebruik ervan. Ondersteuning om mensen daadwerkelijk te laten genieten van het aanbod, is evenzeer noodzakelijk via eerder genoemde maatregelen.

6. INNOVATIE EN EXPERIMENT

Uit het onderzoek blijkt dat de Vlaamse lezer nog niet warm loopt voor boeken in nieuwe digitale vormen. Wel blijkt dat lezers zich steeds meer informeren over boeken via het internet en vooral via de aanbevelingen van vrienden en familie. Sociale media-netwerken bieden daar uiteraard mogelijkheden. Binnen een digitale context waarin de letterensector zich volop aan het herdefiniëren is, vragen we dat de minister inzet op innovatie en experiment.

- We vragen ondersteuning van projecten voor auteurs, boekhandels, bibliotheken, leesbevordering door het ontwikkelen van innovatieve diensten en digitale middelen om de informatiestroom en de servicegraad naar de klant/bibliotheekgebruiker/lezer te verbeteren met het oog op het blijvend kunnen aanbieden van een gediversifieerd en cultureel rijk aanbod.
- Er zal tevens een strategische denkoefening rond de toekomstige waardeketen van het boek worden opgezet.
- De sector vraagt dat de minister het innovatieve ontwikkelingsproject Vlaams E-boekplatform blijft ondersteunen en dat ze de resultaten van het project ernstig zal evalueren.